

Kriptovalute iz perspektive elektronskog poslovanja

Elektronsko poslovanje

VI semsetar

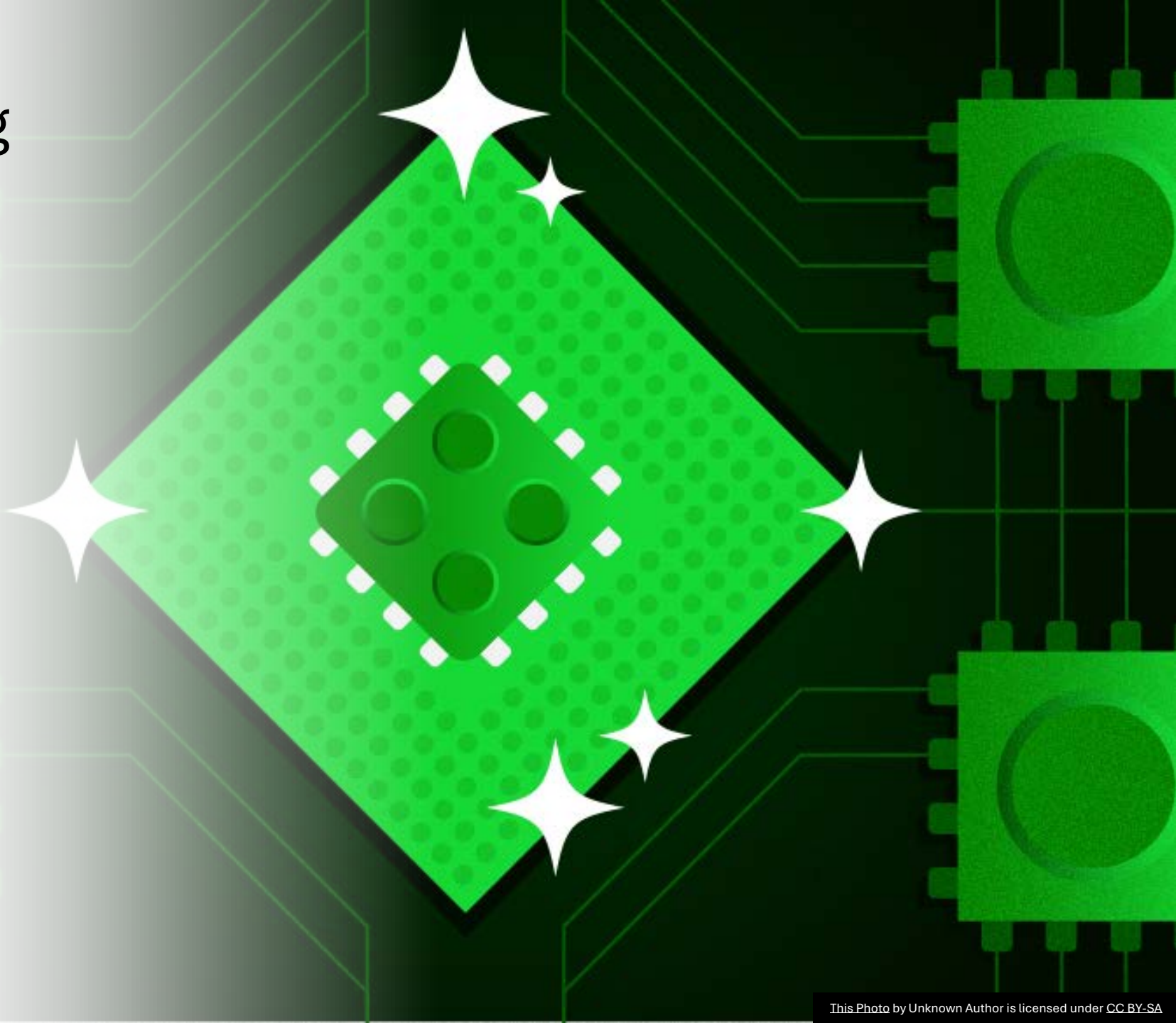

Šta su kriptovalute?

- Razlika između digitalnog novca i klasičnih valuta ?
- Uloga kriptovaluta u savremenom elektronskom poslovanju ?
- Bitcoin i Ethereum

Razvoj elektronskog poslovanja

- Tradicionalno elektronsko poslovanje
- Online plaćanja i digitalne transakcije
- Potreba za bržim i sigurnijim sistemima plaćanja

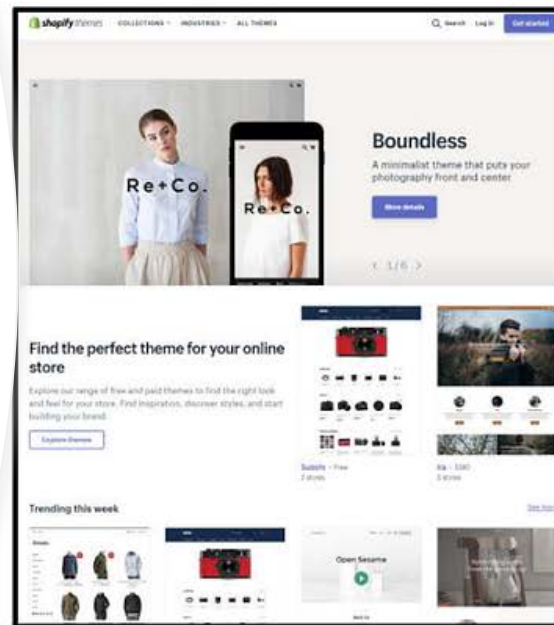

..Build Online Store...

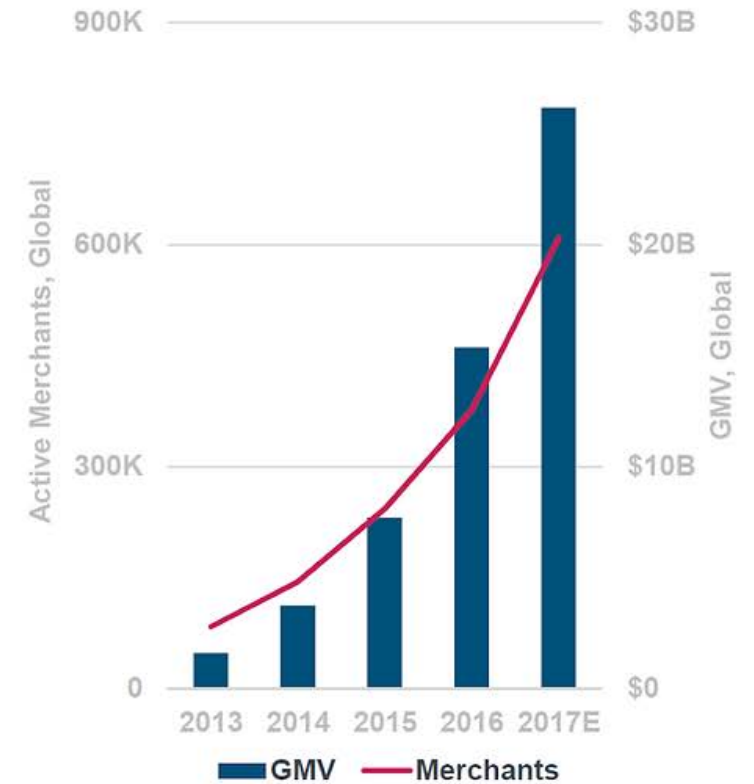
Primeri elektronskog plaćanja:

- kartice
- PayPal
- mobilno bankarstvo
- kriptovalute

Shopify Online Stores

Active Merchants & Gross Merchandise Volume (GMV)

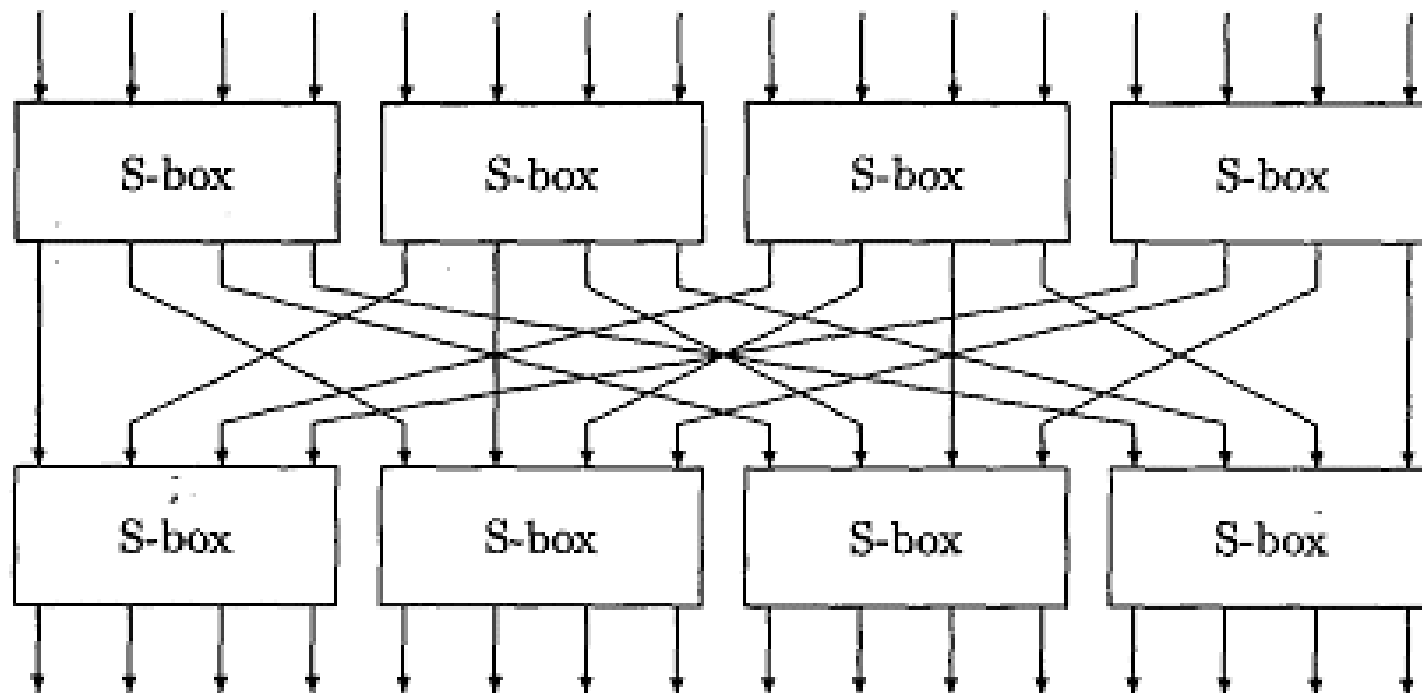

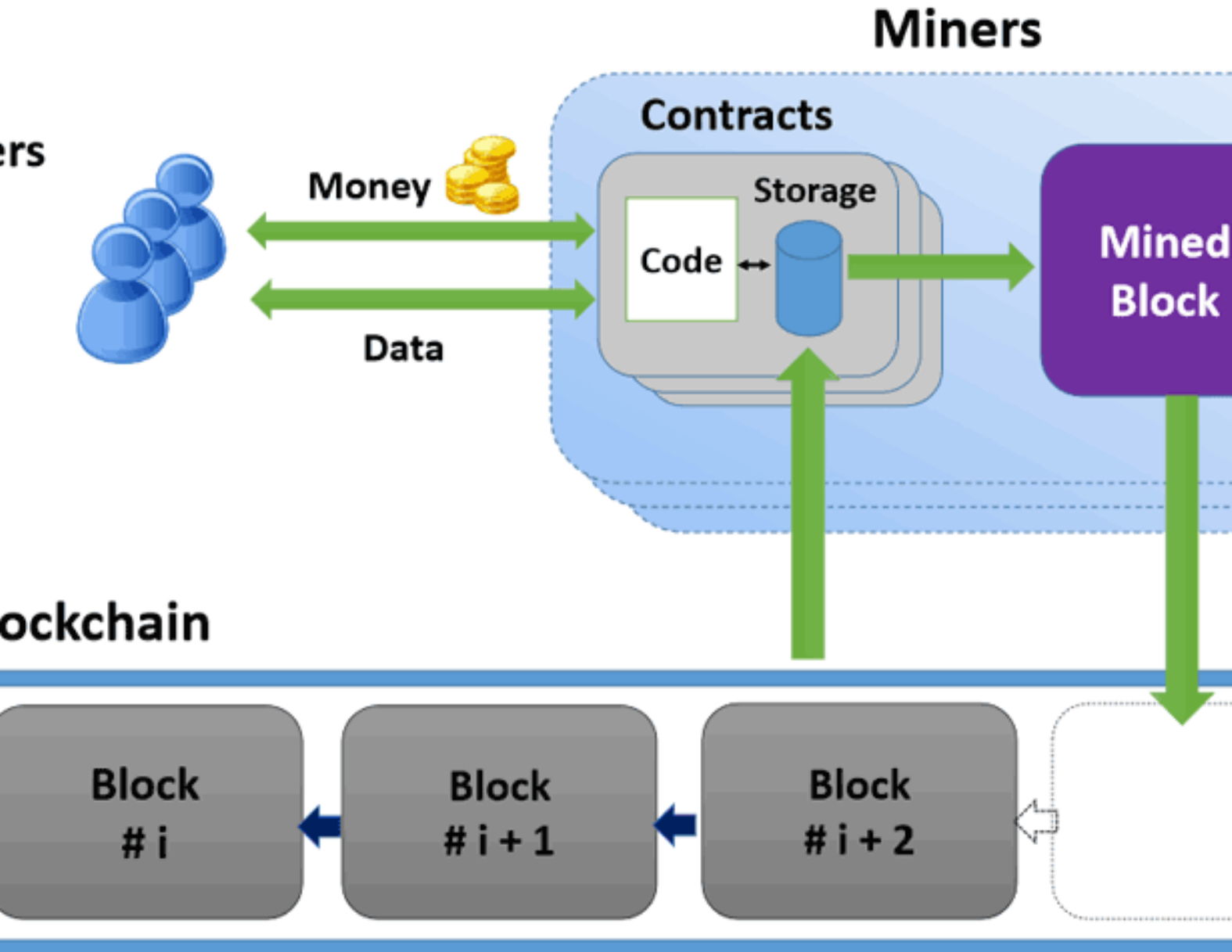
Šta su kriptovalute?

Osnovne karakteristike

- decentralizacija
- digitalni oblik
- blockchain tehnologija
- anonimnost/pseudonimnost
- globalna dostupnost

Blockchain tehnologija

- Blockchain predstavlja digitalni sistem za čuvanje i razmenu podataka kroz povezane blokove informacija.

Osnovne karakteristike:

- decentralizovana mreža
- visoka bezbednost
- transparentnost transakcija
- nemogućnost lakog menjanja podataka

Someone requests a transaction.

The requested transaction is broadcast to a P2P network consisting of computers, known as nodes.

Validation

The network of nodes validates the transaction and the user's status using known algorithms.

The transaction is complete.

The new block is then added to the existing blockchain, in a way that is permanent and unalterable.

Once verified, the transaction is combined with other transactions to create a new block of data for the ledger,

Has no intrinsic value in that is not redeemable for another commodity such as gold.

Has no physical form and exists only in the network.

Its supply is not determined by a central bank and the network is

Blockchain tehnologija

- $Hash_n = f(Hash_{n-1} + Data_n)$
- svaki blok sadrži podatke
- blokovi su povezani hash vrednostima
- veoma teško menjanje podataka

Hashes

Hash `000000000000000000000358fa848b19facc99fa1d6d56775eeee5025d8f34f77b3`

Previous Block `000000000000000000009197fd818efbc538a31f5fd35e4b2c5bfd6e2fbec851620`

Logika HASH funkcije u blockchain-u

Šta je hash?

- Hash je jedinstveni digitalni zapis (kod) koji nastaje obradom podataka pomoću matematičkog algoritma.

Osobine hash-a:

- ima fiksnu dužinu
- jedinstven je za određene podatke
- veoma teško ga je falsifikovati
- mala promena podataka menja ceo hash

Povezivanje blokova u lanac

Svaki novi blok sadrži hash prethodnog bloka.

Logika povezivanja:

$$Block_n \rightarrow Hash_n \rightarrow Block_{n+1}$$

- zavise jedan od drugog
- promena jednog bloka ruši ceo lanac
- To daje stabilnost blockchain-u.

Zašto je hash važan?

Štiti podatke od izmene

- Svaki blok ima svoj hash kod.
- Ako se promeni i najmanji deo podataka:
- menja se kompletan hash
- mreža odmah vidi da je blok izmenjen

Logika:

- *Data Change* $\Rightarrow$ *Different Hash*
- To sprečava falsifikovanje transakcija.

Omogućava proveru autentičnosti

- Hash služi kao „digitalni otisak“ podataka.
- Mreža lako proverava:
  - da li su podaci originalni
  - da li je transakcija menjana
  - da li je blok validan

Omogućava decentralizovano poverenje

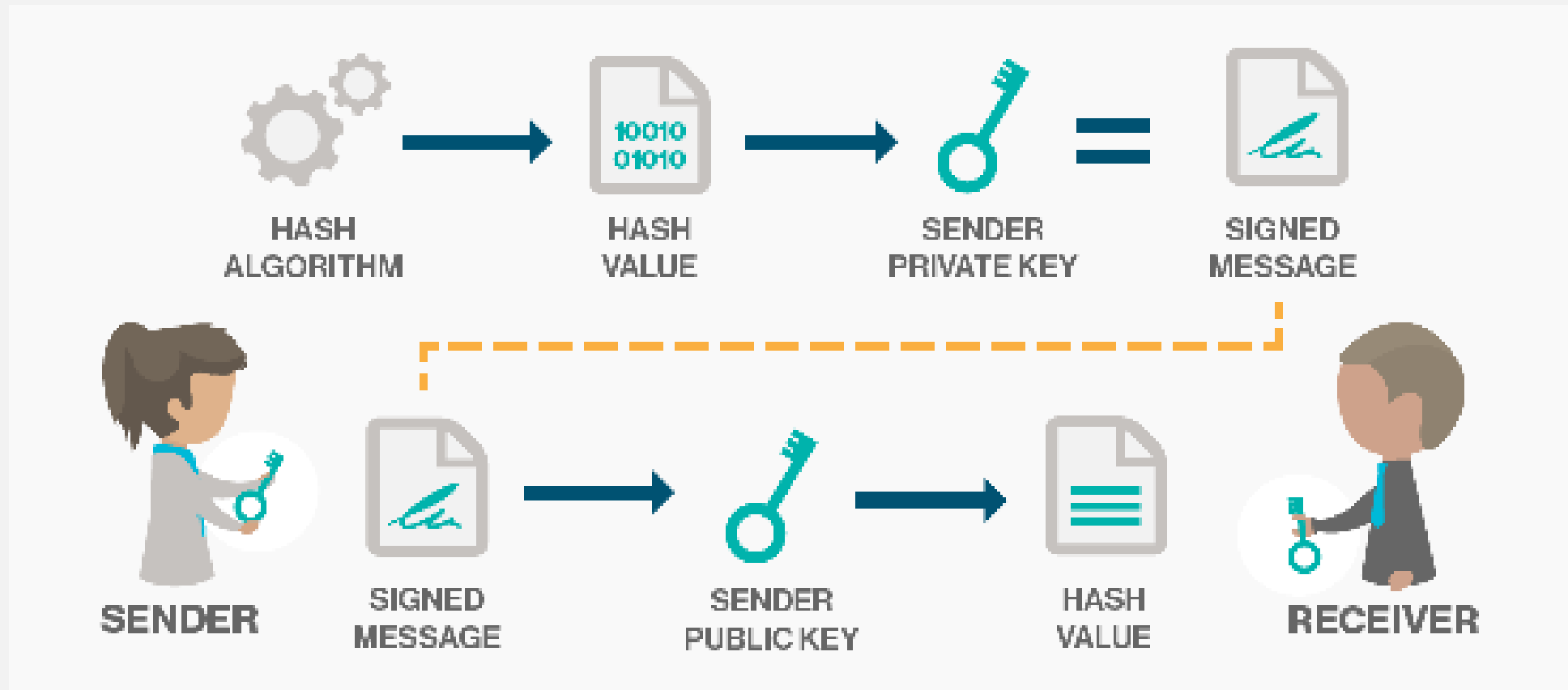
- Kod klasičnih sistema poverenje daje banka ili institucija.

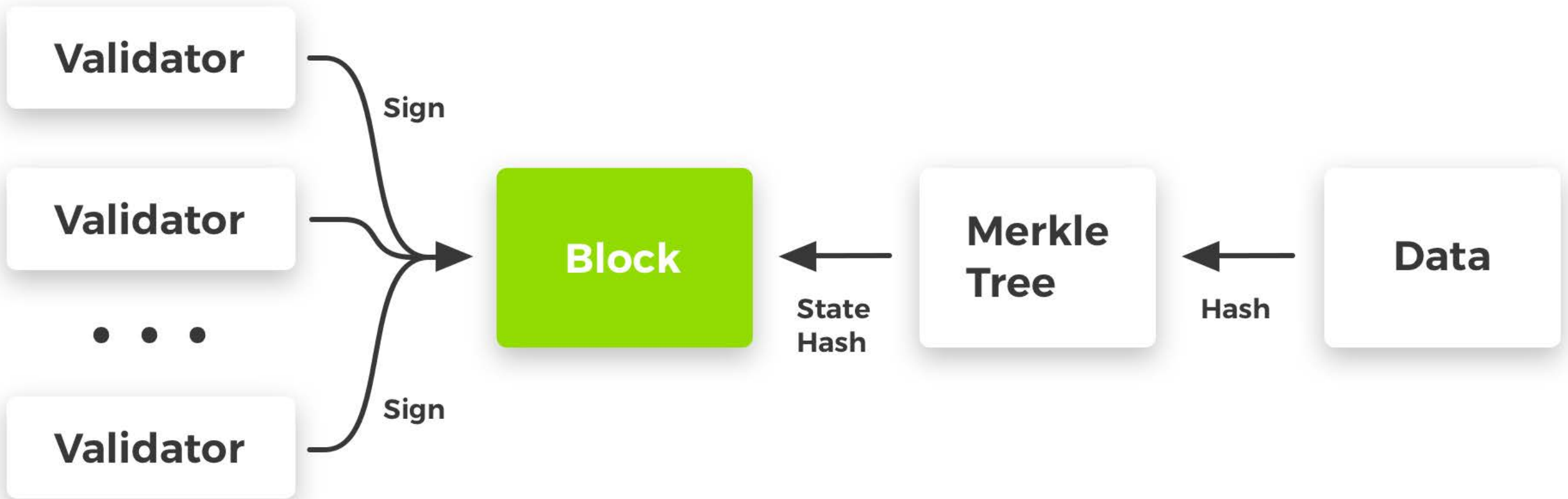
Kod blockchain-a poverenje daje:

- matematika
- kriptografija
- hash algoritmi
- omogućava rad sistema bez centralne kontrole.

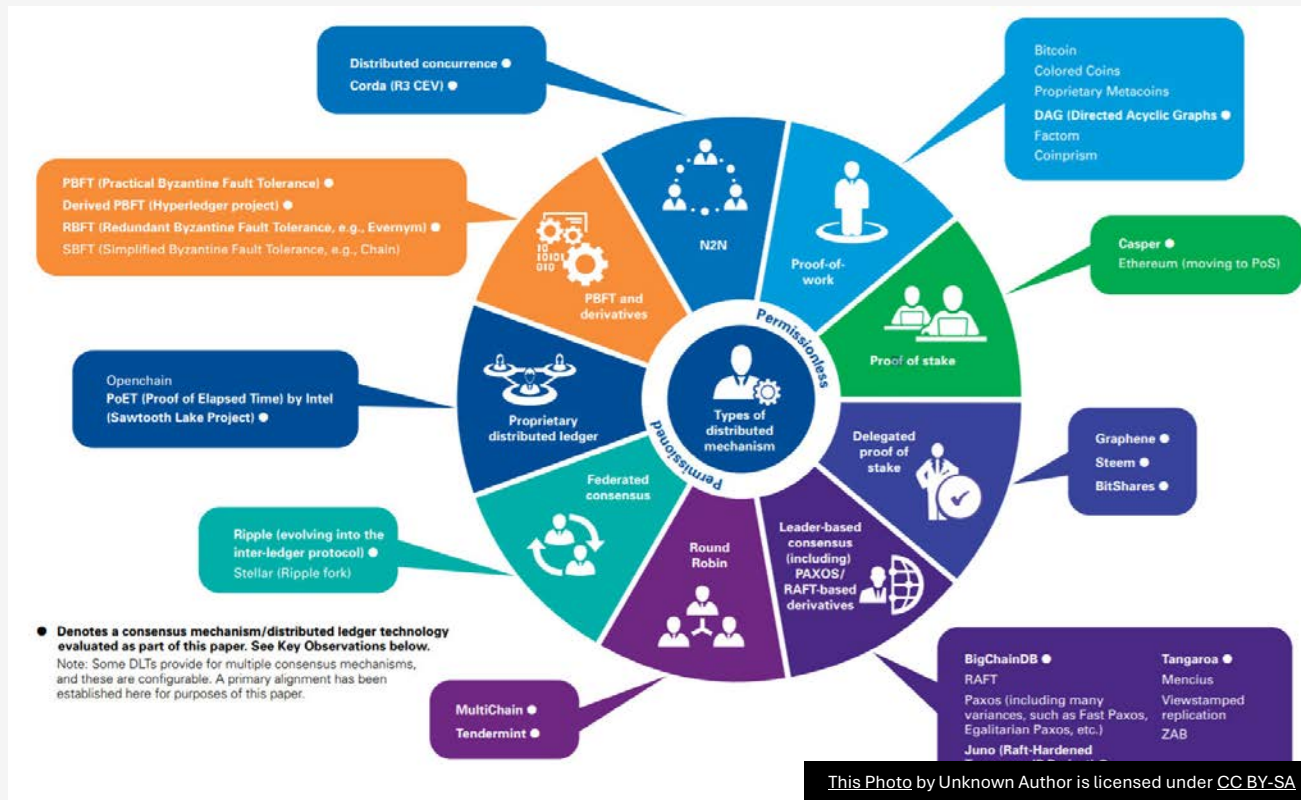
DEFINITION

DIGITAL SIGNATURE

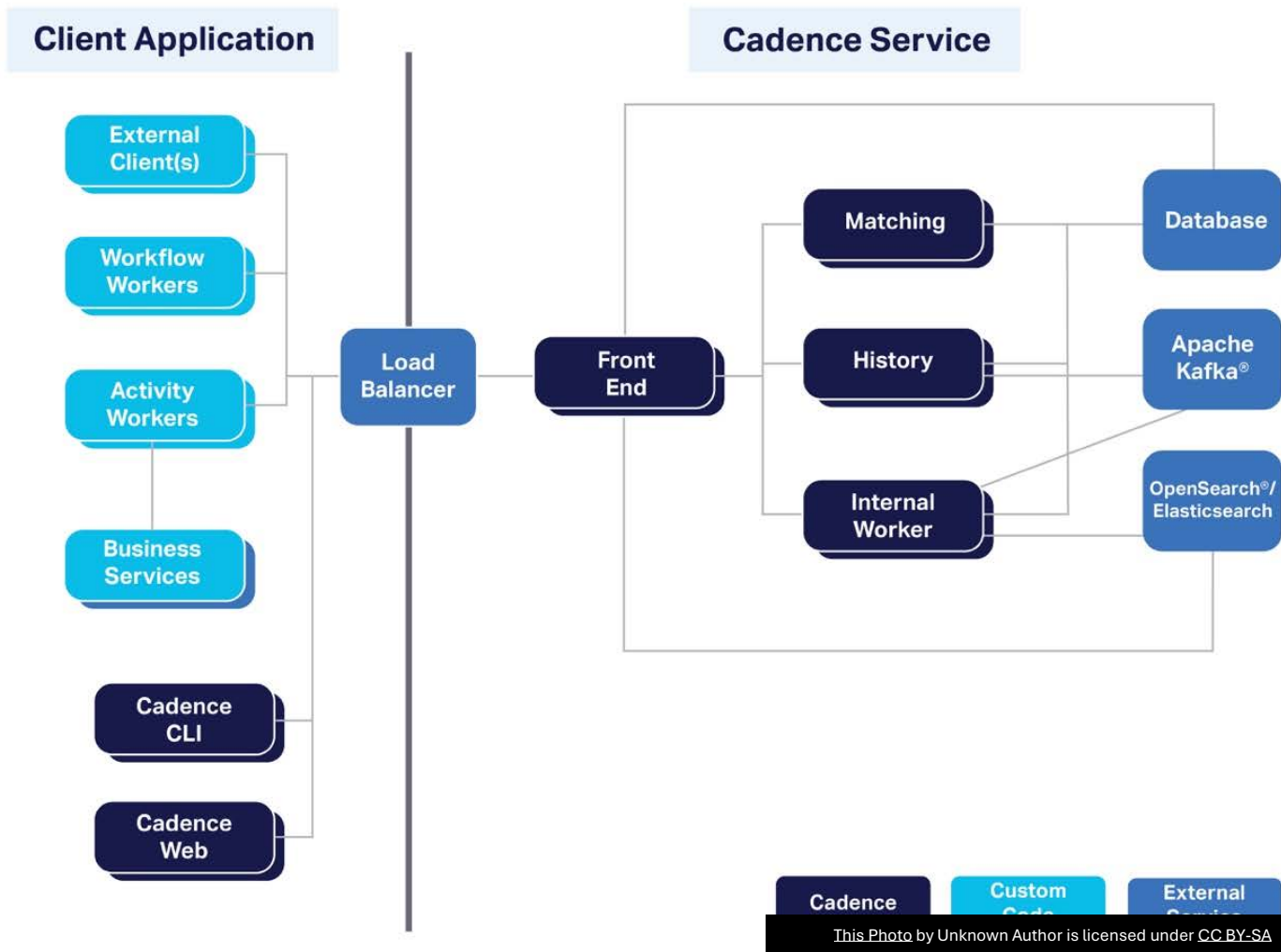
Veza između blockchaina i kriptovaluta

- Bitcoin koristi blockchain za evidenciju svih transakcija bez potrebe za centralnom bankom.

Uloga blockchaina:

- potvrda transakcija
- zaštita podataka
- sprečavanje duplog trošenja novca
- omogućavanje digitalnog poverenja

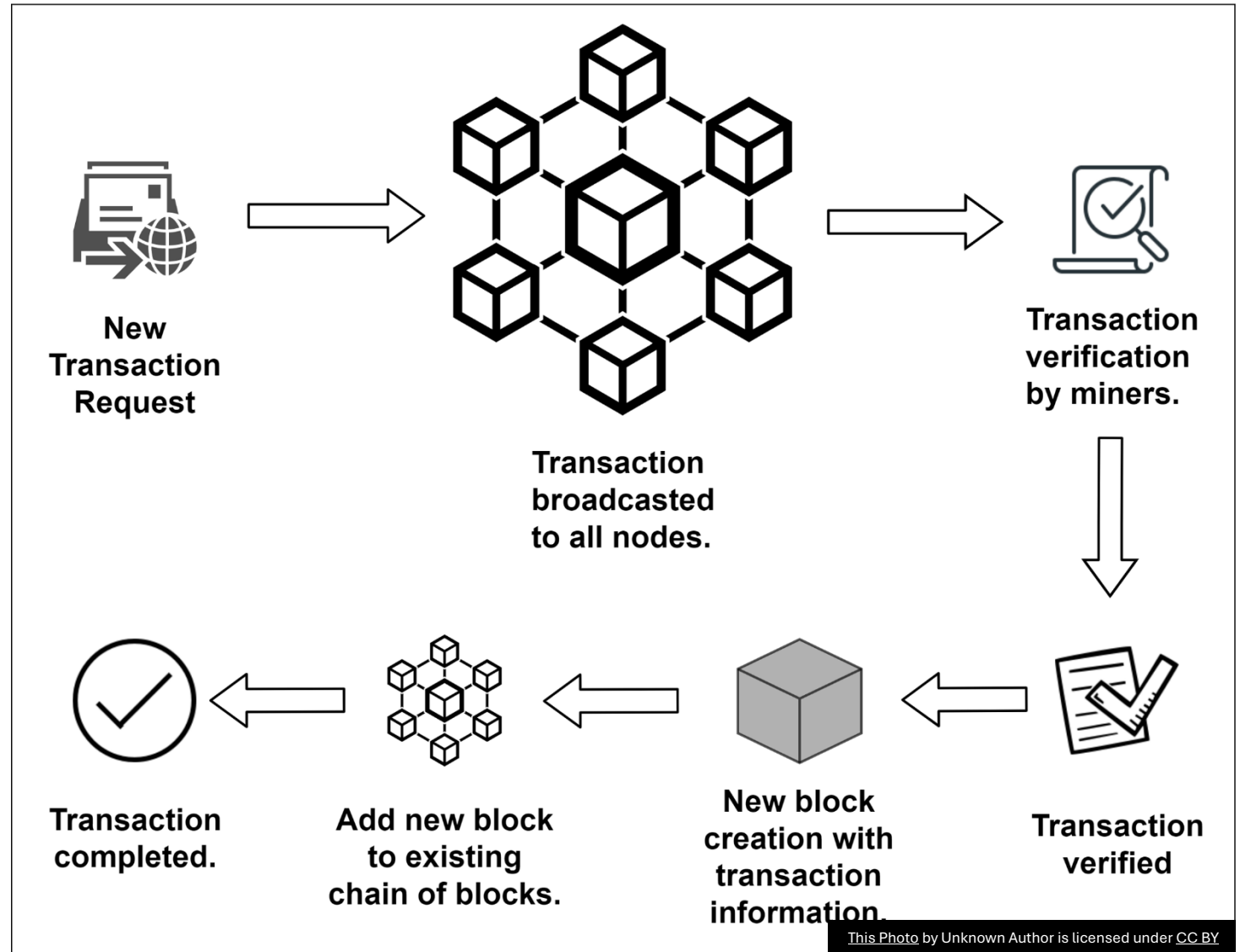

Primer procesa:

- Korisnik šalje kriptovalutu
- Mreža proverava transakciju
- Transakcija se dodaje u blok
- Blok se upisuje u blockchain

Blockchain u elektronskom poslovanju

- Blockchain menja način elektronskog poslovanja kroz:
- brža online plaćanja
- niže troškove transakcija
- međunarodno poslovanje bez posrednika
- veću sigurnost podataka

Primeri

e-commerce

digitalno bankarstvo

logistika

pametni ugovori

digitalni identiteti

Ethereum omogućava razvoj decentralizovanih aplikacija i automatizovanih ugovora.

BLOCKCHAIN I KRYPTOVALUTE U ELEKTRONSKOM POSLOVANJU

SHEMA: OD TRANSAKCIJE DO VREDNOSTI U E-BUSINESS OKRUŽENJU

KAKO FUNKCIONIŠE BLOCKCHAIN TRANSAKCIJA

1. Iniciranje transakcije

Korisnik A šalje kriptovalutu korisniku B.

2. Verifikacija u mreži

Mreža (čvorovi) potvrđuje da je transakcija validna.

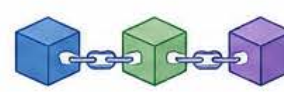
3. Dodavanje u blok

Validna transakcija se grupiše sa drugim transakcijama u blok.

4. Upis u blockchain

Blok se dodaje u lanac blokova i postaje trajan i nepromenljiv.

5. Završetak transakcije

Korisnik B prima sredstva. Transakcija je završena.

KOMPONENTE BLOCKCHAIN SISTEMA

Decentralizovana mreža
Podaci se čuvaju na mnogim računarima (čvorovima).

Kriptografija
Podaci su zaštićeni kriptografskim algoritmima.

Lanac blokova
Blokovi su povezani hash vrednostima.

Konsenzus mehanizam
Mreža se slaže oko validnosti transakcija (npr. PoW, PoS).

ULOGA U ELEKTRONSKOM POSLOVANJU

Brza plaćanja
Trenutni transferi bez posrednika.

Niži troškovi
Smanjenje provizija i operativnih troškova.

Sigurnost podataka
Neizmenjivi i transparentni podaci.

BLOCKCHAIN U E-BUSINESS OKRUŽENJU

Globalno poslovanje
Plaćanja i saradnja bez geografskih ograničenja.

Pametni ugovori
Automatizacija ugovora i procesa (npr. Ethereum).

PRIMENA U E-BUSINESS-U

E-commerce
Prihvatanje kriptovaluta kao načina plaćanja.

Digitalno bankarstvo
Brže i jeftinije međunarodne transakcije.

Logistika i lanac snabdevanja
Praćenje robe i porekla proizvoda.

Digitalni identitet
Sigurna autentifikacija i upravljanje identitetima.

NFT i digitalna imovina
Trgovina digitalnim sadržajem i imovinom.

PREDNOSTI

- ✓ Decentralizacija i nezavisnost od trećih strana
- ✓ Visok nivo bezbednosti
- ✓ Transparentnost i poverenje
- ✓ Brže i jeftinije transakcije
- ✓ Dostupnost 24/7

PRIMER LANCA BLOKOVA

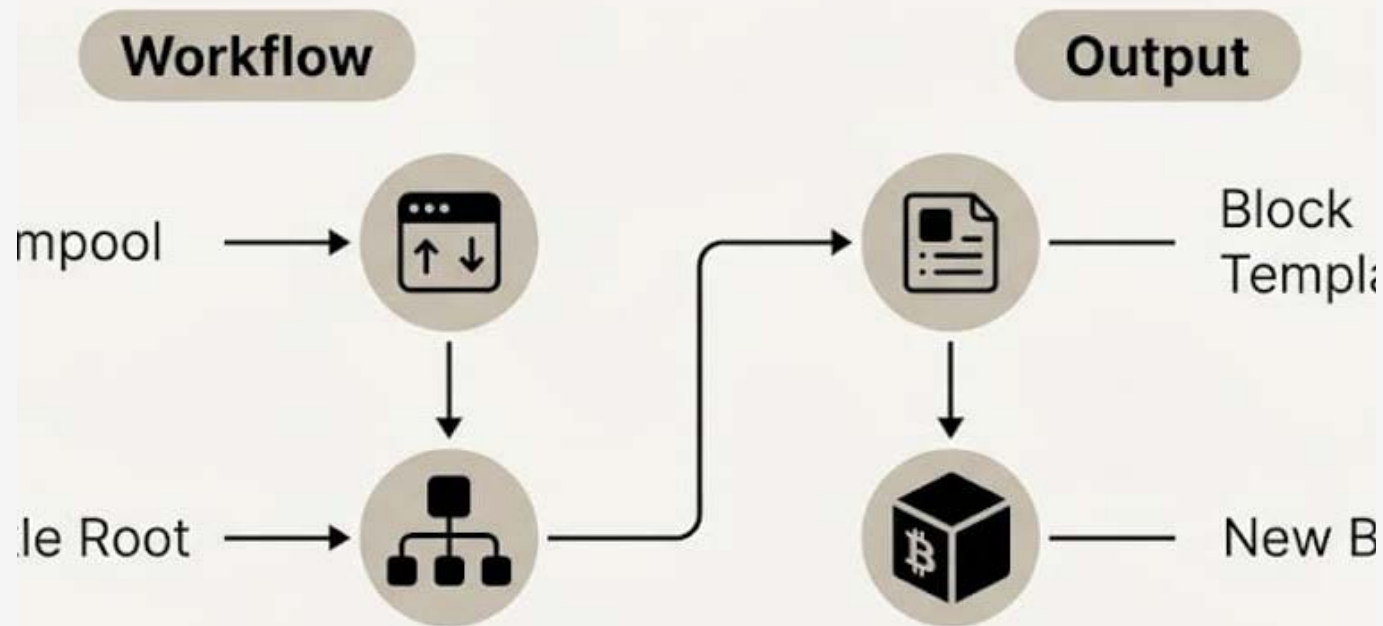

IZAZOVI

- ⚠ Volatilnost kriptovaluta
- ⚠ Regulatorna neizvesnost
- ⚠ Skalabilnost i brzina mreže
- ⚠ Visoka potrošnja energije (kod PoW)
- ⚠ Tehnička složenost za korisnike

Crypto Mining Workflow

Main Phases and Key Actions

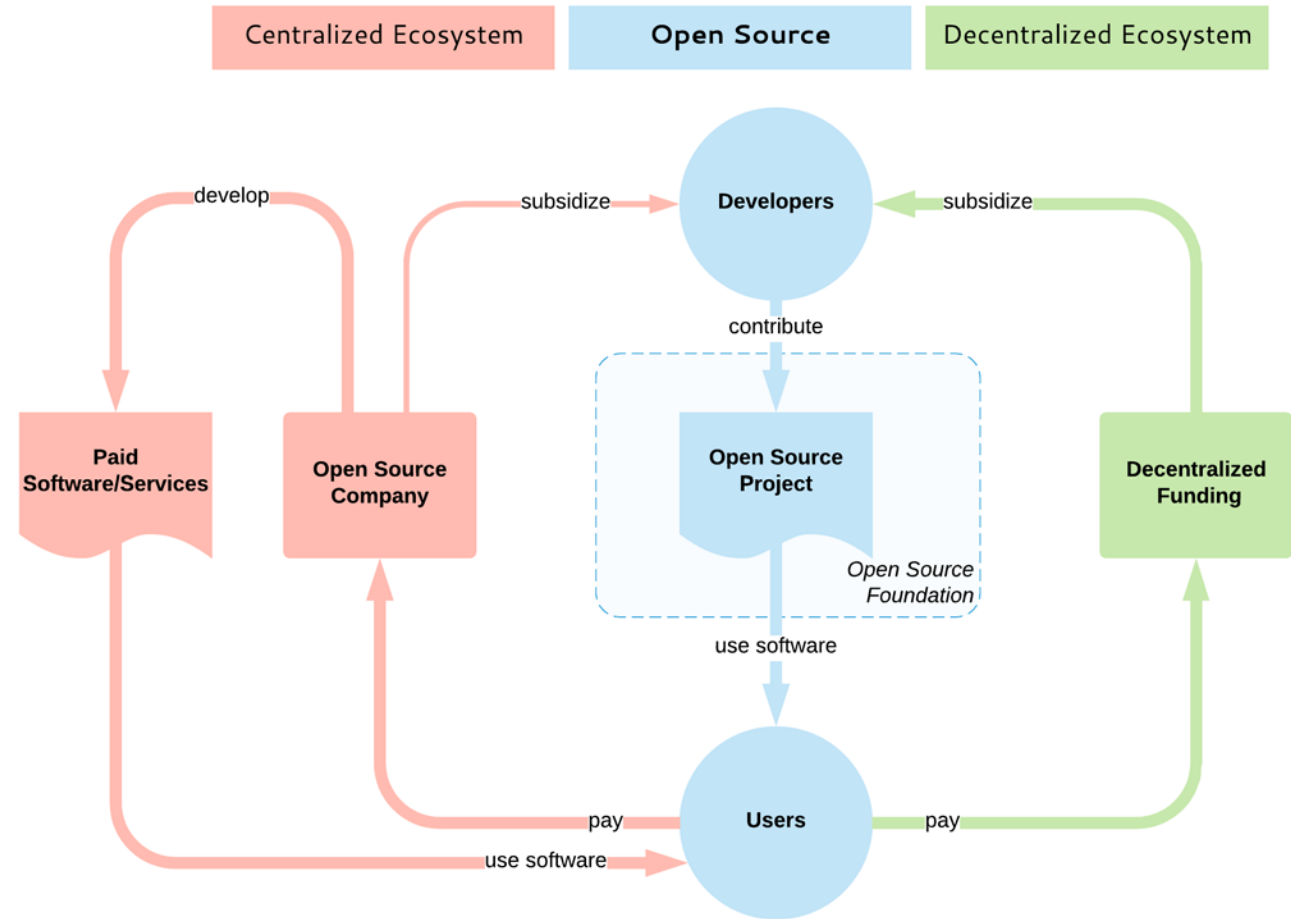

Kako funkcionišu krypto transakcije?

- Korisnik šalje sredstva
- Transakcija se verifikuje
- Transakcija ulazi u blok
- Blok se dodaje u blockchain
- Primaoc dobija sredstva

Učesnici sistema

- korisnici
- rudari/validatori
- blockchain mreža
- digitalni novčanici

Primena kriptovaluta u elektronskom poslovanju

- **Online kupovina**

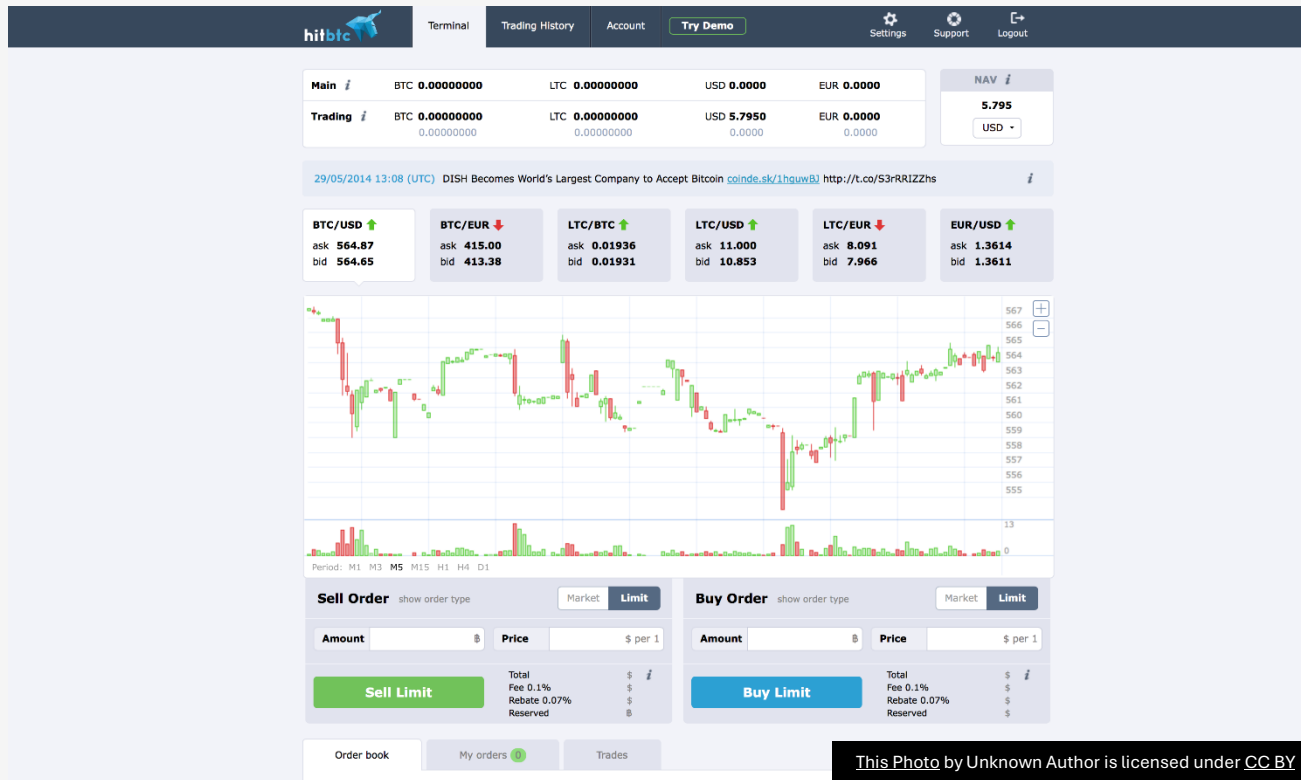
Mnoge kompanije prihvataju kriptovalute kao sredstvo plaćanja.

- **Međunarodna plaćanja**

- manje provizije
- brži transfer novca
- bez posrednika

- **Pametni ugovori**

- Ethereum omogućava automatsko izvršavanje ugovora.

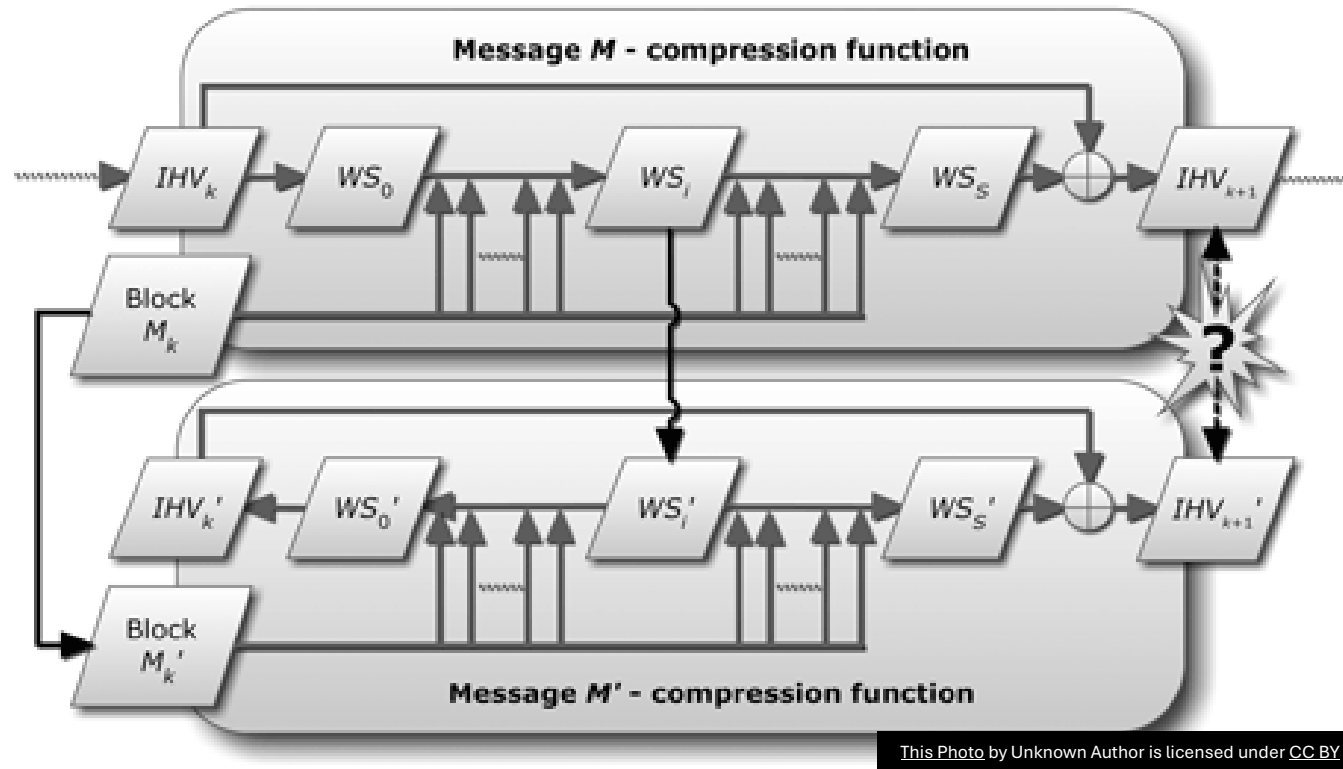

This Photo by Unknown Author is licensed under CC BY

Prednosti kriptovaluta

- brze transakcije
- niži troškovi
- decentralizacija
- dostupnost 24/7
- sigurnost blockchain tehnologije
- globalno tržište

Nedostaci i rizici

- velika promena vrednosti (volatilnost)
- regulatorni problemi
- mogućnost zloupotreba
- gubitak privatnih ključeva
- energetska potrošnja

Bezbednost u elektronskom poslovanju

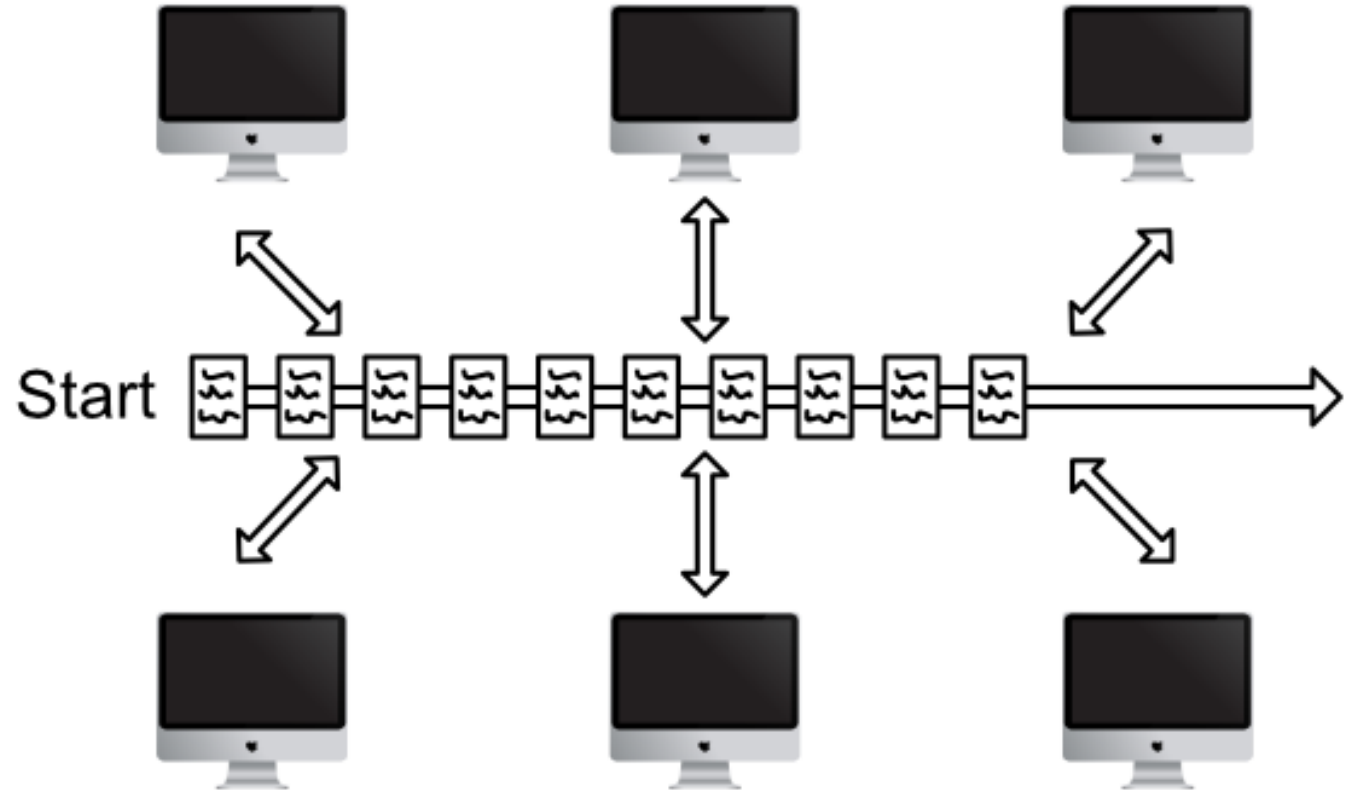

- **Mere zaštite**

- dvostruka autentifikacija
- hardverski novčanici
- enkripcija
- sigurnosne kopije

- **Cyber rizici**

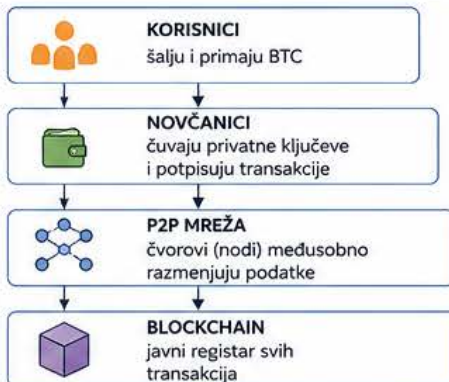
- phishing
- prevare
- hakovanje menjačnica

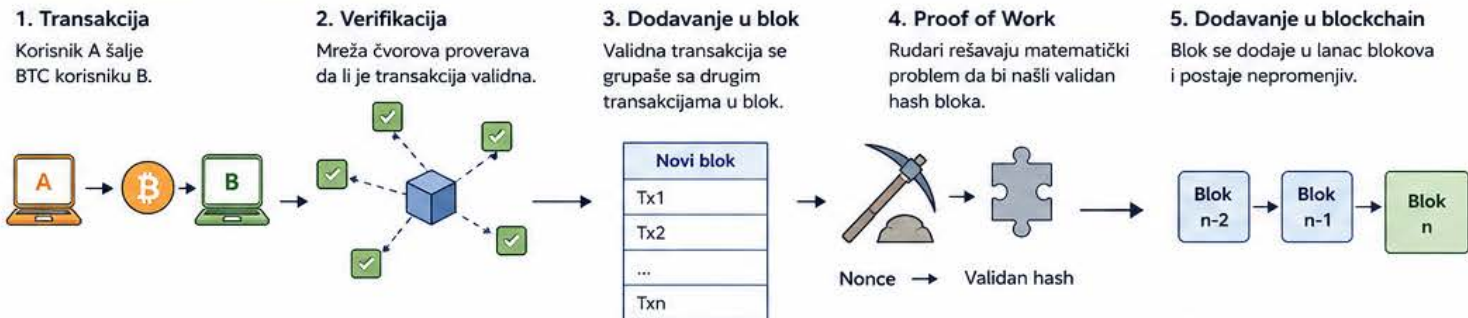
BITCOIN STRUKTURA

Decentralizovani digitalni novac zasnovan na blockchain tehnologiji

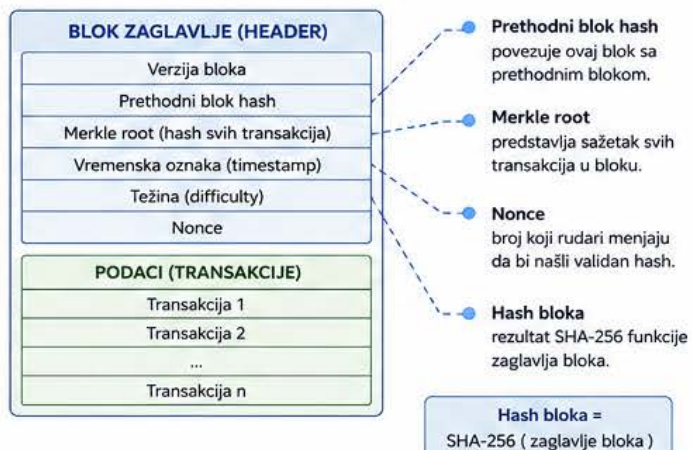
1. OSNOVNI SLOJEVI BITCOIN SISTEMA

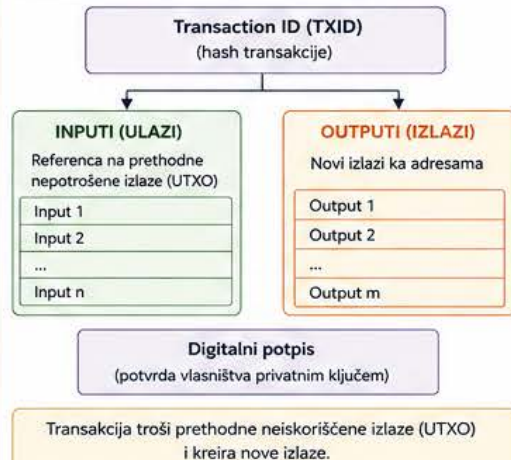
2. KAKO FUNKCIONIŠE BITCOIN?

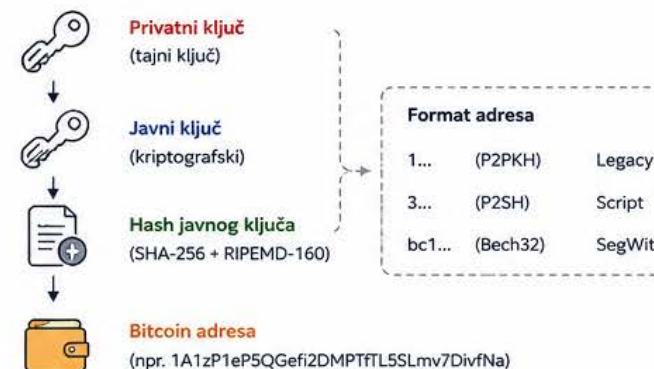
3. STRUKTURA BLOKA

4. STRUKTURA TRANSAKCIJE

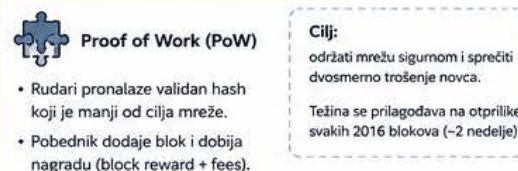
5. BITCOIN ADRESA

6. MREŽA I UČESNICI

7. KONSENZUS MEHANIZAM

8. KLJUČNE KARAKTERISTIKE BITCOINA

